

Eksamen i ECON1210 V18

Oppgave 1

Forklar kort følgende begreper

- a) Eksterne virkninger
- b) Markedets etterspørselskurve
- c) Samfunnsøkonomisk overskudd

a)-c) er tre sentrale begreper, og de er grundig dekket i pensum, på forelesninger og i oppgaver

- a) Det viktigste er å ha med (i) at det er direkte virkninger på andre aktørers nytte eller kostnader – dvs virkninger som ikke går gjennom prisene – som ikke tas hensyn til av beslutningstaker (ii) at de kan være positive eller negative, gjerne med eksempler og (iii) at de leder til at det blir forskjell på samfunnsøkonomiske og privatøkonomiske kostnader eller gevinster.
- b) Sammenhengen mellom etterspurt kvantum etter et gode og prisen på godet, for gitte verdier på andre faktorer som påvirker etterspørselen. Si litt om at endring i pris på varen gir bevegelse langs kurven mens endring i en av de andre faktorene gir skift. Kan gjerne også kommentere helning på kurven – hva den forteller
- c) $S\bar{O}$ for et kvantum X er samlet betalingsvillighet for X minus samla kostnader ved å produsere X (alternativkostnader). Det er pluss for de som indikerer at de forstår at vi kan finne $S\bar{O}$ for et tilfeldig kvantum – ikke bare for likevektskvantumet, og vi trenger ikke priser for å finne $S\bar{O}$.

Oppgave 2

En bedrift har monopol på et produkt.

- a) Forklar hva som menes med monopolets marginalinntekt.
- b) Vis og forklar hvordan pris og kvantum bestemmes i et marked med monopol.
- c) Vis og forklar hvorfor monopolets produksjon er lavere enn det som er samfunnsøkonomisk optimalt.
- d) Vis på en figur hva det samfunnsøkonomiske overskuddet er ved monopol og hva det ville vært dersom bedriften produserte det samfunnsøkonomisk optimale kvantumet.
- e) Etter en tid kommer det mange tilbydere av liknende (men ikke identiske) produkter i markedet, slik at vi får et marked med såkalt monopolistisk konkurranse. Hva vil skje med monopolistens etterspørselsfunksjon når de nye tilbyderne etablerer seg i markedet?
- f) Drøft påstanden «På lang sikt tjener bedrifter i et marked med monopolistisk konkurranse ingen penger.»

- a) Definisjon fra forelesning: Marginalinntekten (marginal revenue, MR) til en bedrift er endringen i overskudd når produksjonen økes med én enhet.

Dette ble dekket grundig i forelesning, se slides om «monopol og markedsrett» fra forelesningen den 12.mars. Viktige momenter:

- Forklare at monopolets marginalinntekt endrer seg når monopolet endrer kvantum.
- Forklare kvantums- og priseffekten (se slide 18). (Det forventes ikke at studentene skal kunne derivere.)
- Noen studenter vil kanskje tegne opp (lineær) etterspørselsfunksjon og MI-kurven, der MI er dobbelt så bratt som etterspørselskurven.

- b) Dette ble dekket i forelesning 12.mars «Slides monopol og markedsrett» Se s.22-25

Viktige poeng: *NB! Her skal studentene både tegne figur og forklare figuren.*

Studentene må kunne vise at monopolistens tilpasning er der $MI = MK$. De bør også kunne vise at monopolprisen leses av på etterspørselsfunksjon, ikke MI-kurven (dette har jeg vært nøye på i forelesning). De bør også forklare hvorfor dette er optimal (hva skjer om monopolisten isteden velger høyere eller lavere kvantum enn x^m ?). Det er ikke en nødvendighet, men en bonus om studentene også klarer å tegne inn profitt/overskudd riktig.

- c) Dette ble dekket i forelesning 12.mars «Slides monopol og markedsrett» Se s.21

Viktige poeng: *NB! Her skal studentene både tegne figur og forklare figuren.* Alle bedrifter setter $MI = MC$. I et marked med FK, så påvirker ikke bedriftens valg etterspørselen $\rightarrow MI_{FK} = p$. Derfor blir $p = MI (=MK)$. En monopolist vil derimot påvirke etterspørselen (se oppgave a)). En økning i x fører til en reduksjon i MI til monopolisten (priseffekten er negativ). Derfor blir prisen høyere ($MI < p$) og kvantum lavere ($x^m < x^{FK}$) enn under FK. På figuren på s.22 er FK-løsningen altså der $p(x) = MC$, mens monopolet tilpasser seg der $MR = MC$. (Det er mulig at studentene tegner inn en stigende MK-kurve, som på s.32, der både FK og monopolsituasjonen er illustrert.)

- d) Dette ble dekket i forelesning 12.mars «Slides monopol og markedsrett» Se s.32

Viktige poeng: *NB! Her skal studentene både tegne figur og forklare figuren(e).*

Figurene ble gjennomgått nøye på forelesning, og studentene bør kunne gjengi og forklare disse. Intuisjon: Monopolet produserer mindre enn hva som er samfunnsøkonomisk optimalt ($x^m < x^*$). Dette innebærer et dødvekttap/samfunnsøkonomisk tap. Et viktig poeng er at bedriften tjener på monopol fremfor FK (PO øker) og konsumentene taper (KO reduseres). Se s.32

- e) Dette ble dekket i forelesning 19.mars «Slides strategisk atferd, [...]». Se s..21-24.

Viktig poeng: Etterspørselskurven skifter ned og blir slakere (mer elastisk). Se s.18-19. Det er fint om de også skriver noe om: Dette gjør at MI-kurven også skifter inn/nedover → Bedriftens overskudd blir redusert. Priser og kvantum til den enkelte bedriften reduseres ved etablering.

- f) Dette ble dekket i forelesning 19.mars «Slides strategisk atferd, [...]». Se s.24-27.

Viktige poeng: Så lenge det er mulig å tjene penger i markedet (positiv) profitt, vil det være lønnsomt for en ny aktør å tre inn i markedet. Etterspørselen til samtlige bedrifter skrifter derfor ned/innover. Derfor vil det etableres nye bedrifter helt til bedriftenes overskudd drives ned til null (se intuitivt eksempel om smarttelefoner på s.25). Studentene bør også påpeke at dette innebærer at pris = gjennomsnittskostnad. Det er bra om de også påpeker at dette fortsatt gir høyere pris enn ved FK.

Oppgave 3

Vi ser på et arbeidsmarked med såkalt fullkommen konkurranse, uten eksterne virkninger. Anta at myndighetene gir en timestøtte, dvs. en subsidie, på 50 kroner. Subsidien utbetales til arbeidstakerne.

- Forklar hva vi mener med at arbeidstakere og arbeidsgivere deler subsidien.
- Hvilke markedsforhold kan lede til at arbeidstakerne får en svært liten del av subsidien?

Overveltning av skatter (og subsidier) er grundig dekket på forelesninger og i oppgaver, men oppfattes nok fremdeles som relativt vanskelig stoff.

- Her er det lurt å bruke en figur – det gjør det enklere å forklare. Ta utgangspunkt i likevekt i arbeidsmarkedet uten subsidie – la w_0 være likevektslønnen. Når arbeidstakerne får en timestøtte på 50 kroner for å jobbe i dette markedet, blir jobbene der mer attraktive relativt til andre markeder. Reservasjonslønnen for den enkelte reduseres med 50 kroner. Dermed skifter tilbudskurven i markedet ned med 50 – og w_0 er ikke lenger likevektslønn. Med skift nedover i tilbudskurven får vi en ny likevekt med lavere utbetalt lønn fra arbeidsgiver, men høyere nettolønn til arbeidstakerne, siden de får utbetalt subsidien i tillegg til lønn fra arbeidsgiver. Vis på figuren hvordan endringene i lønn for tilbyder og etterspørter summerer seg til subsidien, 50 kr.
- Her er det lurt å bruke et par figurer for å illustrere hvordan delingen avhenger av brattheten på T- kurven i forhold til E-kurven i likevektspunktet: Man kan for eksempel vise at ved svært slak tilbudskurve eller bratt etterspørselskurve får arbeidstakerne bare en liten del av subsidien.